Cenſorinum genuiſſe avum Uticenſis, anno octogeſsimo octavo. Plutarch. in eo, & Plin. *lib.* 7. *cap.* 14. Æneas Pius in *Europa*, cap. 25. refert Regem Poloniæ Uladiſlavum nonagenarium genuiſſe Uladislaum & Caſimirum. Iuvenes igitur potentes in coitum, non ideo apti in generationem, ut vidimus, *num.* 50. è contra verò ſenes apti ad generationem, modò habiles in coitum: Zachias, ubi ſupr. *lib.9. tit.3. q.7.* num.3. Qua de cauſa ſicut ſenes ultra ætatem, ita pueri ratione complexionis fœcundi exiſtunt; intempeſtivèque ginere valent fœtus robuſtos, ſicut decrepiti ætate effœtà ſemine prolifico vigent, fiuntque pueri centum annorum. Achaz ergo conſtabat virtute, caloreque ultra illam ætatem, validioribus, potentiàque his conditionibus adultæ ætati reſpondente. Salomon duntaxat vigebat virtute reſpondente pueritiæ: tuncque, cùm præ frigiditate deſint vires in fœtum validum, cerebrumque robuſtum, ſapientiæ, prudentiæque ſedem; ex æquali genitorum ætate, & inæquali ſeminis conditione, Ezechias floruit genio & ingenio præditus, ac Roboäm prorsùm ſtolidiſsimus.

Diſcrimen inter pueros & ſenes.

Cur ex æquali parentũ ætate, alius filius expeditus & alius ſtolidus?

56 Aliter cogito. Filios præproperè habere eſt ſignum imbecillis naturæ, & frigidioris præ communi & univerſali: & ubi in frigidis calor, præcox in fœtus exiſtit. *Calor ſemper generationis cauſa eſt* (infit Macrob. 7. *Saturnal.* cap. 7.) *fœminæ ideo celerius, quàm pueri fiunt idoneæ ad generandum, quia calent ampliùs. Citò admoventur generationi, quod non nimij caloris, ſed naturæ infirmioris eſt; ut exilia poma celeriùs matureſcunt, robuſta ſeriùs. Conſidera viros longè diutiùs perſeverare in generando, quàm mulieres in pariendo: nam vis eadem in frigidiore corpore celeriùs extinguitur, in calidiore diutiùs perſeverat.* Theophraſtus lib. 4. de *Plantis*, cap. 9. ait: *Quæ infirmiora, faciliùs celeriùſque perficiunt, & perficiuntur.* Idem Ariſtotel. 7. de *Animal.* cap. 3. & Plin. *lib.* 7. *cap.* 4. Qui ibid. *cap.* 2. præmittit: *Mandrorum fœminas ſeptimo anno parere, ſenectam quadrageſimo anno accedere. In Calingis Indiæ gente, quinquennes concipere fœminas, octavum vitæ annum non excedere.* Idem Iſidor. lib. 11. *Etymol.* cap. 3. Maiol. quò ſupr. & *Tom.*5. *Colloq.*2. Per hoc patet in quæſtionem. Salomon perfectæ complexionis erat, Achaz autem debiliſsimæ & exilis. Ubi calor in materia frigida, celerior eſt in effectus, quippe refugit ſuffocari à contrario: ſicque illa in conſtitutione, valida exiſtit natura, eſto in fructum præpropera; ſicut optimæ complexionis in ætate perfecta. Unde cùm effectus præcocis conditionis ſit firmus, futiliſque complexionis perfectæ, ad generationem non maturæ; Roboäm filius Salomonis propter præcocis patris generationem invalidus, & ad diſcurſus ineptus: Ezechias verò prudens & ſapiens, quia licèt effectus præproperæ ætatis, non tamen præcocis Veneris: pater igitur illa in ætate quaſi pueritiæ valebat, ſicut alij ætate valida; & Salomon, qui perfectæ complexionis nec debitæ ætatis, nec proportionatæ Veneris. Hic Salomon ſenex obijt, 3. *Reg.* 11. 4. Achaz verò triginta & ſex annorum, 4. *Reg.*16. 2. 2. *Paralip.* 28. 1. Ut citò dedit fructum, citò ſenuit; uti mala futilia, Perſica & Abricocia, Duracinaque. Unde placet, ſtultos ex ſapientioribus naſci, ex anima validè occupatà in difficiles contemplationes ſæpeſæpius provenire; ſi genitores in ætate perfecta: at ſi valdè properà, vel graviſsimà, citra maturitatem vel ultra, frigiditati nimiæ agentis tribuendum quicquid in fœtu deforme tam ex parte corporis, quàm ex pigritia mentis. Nunc ergo inſtituto noſtro.

Macrob.

Venus præcox ex frigiditate, & imbecillitate.

Theophr.

Qui citò gignit, citò ſeneſcit.

Plin.

Exempla.

Stoliditas filiorum à frigiditate ſeminis.

57 *Stultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo.* Pagn. *Secundum nomen ſuum, ſic eſt Nabal nomen eius.* Ar. Montan. *Stultus eſt, & vilitas cum eo.* Caietan. *Brutalis, & ignominia cum eo.* Maluend. *Secundum nomen eius ſic ipſe: Nabal nomen eius, & fatuitas cum eo. Et defluentia cum eo.* Septuag. *Iuxta nomen ſuum hic eſt: Nabal nomen ei, & inſipientia cum eo.* Chald. *Stolidus, & ſtoliditas cum eo.* Tigur. *Et dedecus eius comitatur cum.* Arabic. *Nabal nomen eius indicat actiones & ineptias eius.* Diſcamus ergo aliquid, ne ſimus ſtulti in via prudentiæ.

Var. Lect.

ADINATON EXEGETICUM.

Epilog. excurſ.

1. *Stultus eſt & ſtultitia eſt cum eo;* quia poteſt eſſe ſtultus ſine ſtultitia. Peccator deſipit, poteſtque ſine ſtultitia deſipere, modò comiſſo peccato non adhæreat conſuetudo. Eſt delinquens ſtultus, quippe deſipit: verùm haud illum comitatur ſtultitia; dummodò deſipientiæ affuerit reſipiſcentia.

Stul-

2. *Stultus eſt & ſtultitia cum eo.* Pax ſignatur peccatoris, iacentis placidè in acerbitate criminis, ex vaniſsima fiducia ſalvationis. Uti ſtultus habet ulcera lethalia: ſed cum illo eſt ſtultitia; quia ſic credit obtinendam ſalutis felicitatem, ubi alij atque alij invenerunt perditionem.

3. *Stultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo.* Eſſet ſtultus, ſed non haberet ſtultitiam comitem, modò cognoſceret fatuitatem: eiuſque dicitur infatuatio, & ſtultitia cum eo; quippe ſtulti ſtultitia deſipientis ignorantia, ſtultiſsima ſtultitia.

4. *Stultus eſt & ſtultitia eſt cum eo.* Poteſt eſſe in ſtulto ſtultitiæ ſeparatio, quin ſit ſtultitia, quæ videtur, in eo qui ſtultus præſumitur: igitur magna in regimine prudenti ducuntur dexteritate, diſsimulato propoſito per ſpeciem ſtultitiæ.

5. *Stultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo.* Stultus ſanè, qui iniuſtitiam facit; ſed abeſt ſtultitia à ſtulto, qui in erroris reſipiſcentiam cognoſcit: diciturque ſtultitia cum ſtupido inſipiente; quoniam iniuſtitiam facit ſub velamine iuſtitiæ.

6. *Stultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo;* qui hæreſeos laborat peſtilenti morbo. Stulti hæretici duntaxàt eſſent, ſi haberent errorem: ſed ſtultitia etiam inhæret illis & cum inflatione pectoris, crepitantibus buccis; quippe erroris notiſsimam ſtultitiam, inclytam plaudunt pravitate ſapientiam.

DIDASCALIA PRIMA.

Cæcitas profunda mentis conſuetudo iniquitatis.

1 CÆcitas exponitur peccatoris, in Theatro Nabalicæ profundæ ſtoliditatis: igitur ita ab illo corditùs adamata, quaſi fatuitas eſſet illi cum ſolemnitate iuncta, uti vidimus in *Liter. expoſit.* Hinc queritur uxor eius, dicens: *Stultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo:* ſiquidem papallardus, ſynderesis impos, ſine diſcretione, arridens ambienti ſtupiditati, barditate inſipidà, hebeti, ruſticàque Minervà, ita cerasbolus in fatuitate, ita cervicoſus in pravitate iudicij; ut non ſolùm verbis conceptis ardeat ſtoliditatem, ſed habeat coniugem. Vigilanter vernaculè: *Un moſcatel caſado con ſu necedad.* Verùm inquirendum, quare ſi ſtultus nequibat eſſe ſine ſtultitia, ſtulti exprimitur formà? In ſignum peccatoris, conſuetudine pravà criminibus inhærentis. Eſt peccator ſtultus, quippe deſipit: verùm cum illo non eſt ſtultitia; ſi deſipientiæ aderit reſipiſcentia. *Nec quiſquàm graviùs afficitur* (infit Senec. 3. de *Ira*, cap. 26.) *quàm qui ad ſupplicium pœnitentiæ traditur.* Eſt ſtultus, aſsiſtitque illi ſtultitia, quoties premunt in crimina crimina inolita: quoties ratione retrahitur, ſed conſuetudine vehitur: tuncque dicitur ſtultus & ſtultitia cum eo; quippe victrici rationi prævalet (eſtò rumpatur) tenaciter conſuetudo. Pingitur accipiter à Borgia, part.1. *Emblem.*1. qui adſtrictus vincula rupit, verùm funem ſecum attulit. Epigraphe: *Pernicioſa libertas.* Haud aliter qui vitiorum catenà fractà, volat in libertatem, ferendo vincula: equidem quantunvis volet in ſilvas, eſt pernicioſa libertas; quoniam vel conſtitutus in arce legis, & munimine rationis, retrahitur atque trahitur funiculo conſuetudinis. Fuit, non eſt ſtultus in effugio: at ſtultitia eſt cum eo; igitur non relinquens cum captivitate captivitatis funem, apprehenditur fortiùs denuò ut amittat libertatem. Alcim. Avit. lib. 4. *Geneſeos*, verſ.56.

1. Reg. 25. 25.

Stultus cervicoſus, ſtultiſsimus.

Senec.

Borg.

Conſuetudo peccati catena tracta?

Taliter humani generis non ordine recto
Perdita mandatæ iam poſt primordia legis,
In pravum labens paulatim vita tetendit,
Proficiens peiore via, conſtantior ipſo.
Iam paribus ſtudijs nutriti criminis uſu.

Alc. Avit.

2 Inclinatio ſub nomine Genij ab Antiquis ſignata fuit per flagellum: vidimus *Tom.* 4. *Tautolog.* 5. *num.* 62. ex Gyrald. *Syntagm.* 15. cap. 2. etenim nihilo magis mortificatur homo, quàm genio pravo non mortificato; dum ultra legis & rationis perſcriptum, haud tendit in inclinationem, ſed in flagellum. *Nullam capitaliorem peſtem hominibus à natura datam*: inquit Cicero de *Senectut.* Fallitur: maius in illa inveniret cruciamen,

Genius cum flagello.

Cicer.

men, quiſquis illius pravam ſuſtinuerit conſuetudinem: igitur ſi ab inclinatione flagella, aſſuetione maiora. Hac de cauſa per flagellum ſimul genij deſignatur & dominium (vide Pier. Valerian. *lib.* 48. *cap.* 17.) quandoquidem acriori corda ſubduntur flagello, ubi inclinationis pravæ dominatur conſuetudo.

Voluptas nocua.

Pſal. 34. 15. *Congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi*: exclamat David. Verbera non novit, quæ ſuſtinuit: maioraque flagella, in verberum ignorantia; igitur ſuſtinebat ex voluptate cruciamen; dum arbitrabatur ſequi tutò inclinationem. Didicit ex his quæ paſſus eſt, quæ in voluptatibus paſſus: quandoquidem per illarum & ab illis cruciamina, cognovit ex dolore fuiſſe flagella: totque ſuper ſe verbera congregaſſe, quot deſideria inclinationi indulſiſſe.

Evaſti? Credo metues: doctuſque cavebis.
Quæres, quando iterùm paveas, iterùmque perire
Horat. *Poſſis? O toties ſervus! Quæ bellua ruptis*
Cùm ſemel effugit, reddit ſe prava catenis?
Iam vaga proſiliet frenis natura remotis.

Ait vel Ethnicus lib. 2. *Satyr.* 7. à v. 68. Peior ſanè bellua, conſuetudine pravà: equidem poſtquam vincula liber evaſit, & ultrò in vincula redit. Viſcus conſuetudo eſt: preſſum quaſi mole cor, non bonum quod novit perficit; ſed malum quod renuit, agit, captivum in peccati inclinationiſque legem; quippe viſcus conſuetudinis involvit volucrem cogitationem. Infelix anima! fertur in cognita bona,

Conſuetudo viſcus cordi.

Ovid. *Sed trahit invitam nova vis: aliudve cupido,*
Mens aliud ſuadet.

Inter tormenta tyrannica Siculorum, quit dirè excogitari maius tormentum? Trahi, retrahi, duci & reduci ſimul, non ſunt flagella? & intimiora vulnera, queis percutitur pectus, ubi præ debilitate eminùs ſalus; quippe conſuetudo concidit vulnere ſuper vulnus.

Tormenta mentis ex vulnere cũſuetudinis.

Greg. Mag. *Cùm culpa in uſum venerit* (ait Gregor. Magn. lib. 4. in *Iob.* cap. 25.) iam animus *etiam ſi appetat, debilius reſiſtit; quia quot vicious pravæ frequentationis adſtringitur, quaſi tot vinculis ad mentem ligatur*; igitur pravitatis habitus, inclinationis uſus, vitiorumque conſuetudo ita venundedere ſub peccato; ut ab aſſuetis inolitis animum removeri, mirabili videretur vel impoſsibile.

3 Præteriens Ieſus vidit hominem cæcum à nativitate; cuius viſione eius miſericordia in homines conſtat: igitur cæcitates videt ut ſanet, & nequaquàm, ut prætereat.

——— *Dilapſus ventre parentis*
In lucem ſine luce ruit: tunc ſanguinis ille
Conditor humani, mundique orientis origo, Sedul.
Illiniens, hominem veteri de ſemine ſupplet.

Uti ſuccinit Sedulius lib. 4. *Carm.* à v. 254. Mirati ſunt univerſi: etenim à ſeculo non auditum, quòd quis aperuerit oculos cæci nati. Audierunt Phariſæi æmulatione perciti, & *non crediderunt, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet*: dicentes: Ioan. 9. 18. 19. *Cæcus natus eſt: Quomodò ergo nunc videt?* Cur ergo minimè cæcum fuiſſe credunt, ſi viderunt cæcum, atque videntem aſpiciunt? Facilis fides, dum oculi teſtes: quo fulcro nititur ambiguitas in aſſenſum, adverſus evidentem ſenſationem oculorum? Non erat cæcus utcunque, ſed ſine luce ab ipſa nativitate: derogaturque fides, etiam facto coram oculis; quia incredibile, poſſe videre aliquomodò, qui non vidit aliquando. Clariùs exponetur ſenſus teſtimonij in voluntaria cæcitate peccati. Unde idem ibid. ſubdit;

Ambigua virtus cuius nullus actus

Cæca ſumus proles miſeræ de fœtibus Evæ, Sedul.
Portantes longo natas errore tenebras.

Lumen homo accipit a ratione, ſine qua permanet in cæcitate. Etſi ratio illuminet inclinationis umbras; crimine inferente tenebras, voluntariè contrahit cæcitatem, quæ excuti poteſt ab homine redeunte in rationis lucem. Qui nunquàm vidit; quid ſit rectum non cognoſcit, nec legis habet ſpeciem in operationum rectitudinem, expreſſam per apertos oculos, ſicut habitus pravus per oculos cæcos: minimeque creditur videre, eo quòd cæcus, ſed quòd à nativitate; quoniam vel ipſæ ſenſationes extra ſenſum, per non uſum ſenſationum. Si ſenſus non datur uſus, nullus eſt ſenſus. Quid in illo qui nunquàm habuit? Ratio impoſsibilem ſenſationem iure decernit; quia experientia in eo vidente etiam inficiatur fidem, qui nunquàm ſenſum exercuit in ſenſus operationem.

Neque ſine ſenſatione ſenſus.

4 Inſtandum. Peccatum ingerit vulnus in mentem, conſuetudo cæcitatem; ita

ita ut in operationes animus non ducatur iudicio, ſed uſu & habitu; quibus in vitia premitur, etſi rectum cognoſcatur: minimeque illuminati creditur illuminatio, ubi tantæ cæcitatis inveterata prævaluit conſuetudo; quippequàm qui conſuetudine & longo tempore preſſus, nunquàm poteſt aperire oculos.

Peccati conſuetudine preſſus, in correctionẽ non aperit oculos.

Præclarè Seneca, *Epiſt.* 112. *Valdè* (inſit) Senec. *durus capitur: imò potiùs* (*quod eſt moleſtius*) *valdè mollis capitur, & conſuetudine mala, ac diutinà fractus. Hic non habet vires: indulſit vitijs: ſimul & emarcuit & induruit. Non poteſt recipere rationem: non poteſt nutrire. At cupit ipſe. Noli credere: putat ſe cupere. Stomachum illi fecit luxuria: citò tamen cum illa redibit in gratiam. Homines vitam ſuam & amant ſimul & oderunt.* Qui non poteſt recipere rationem: perperam recipiet ſanitatem. Debilis, imò impotens ut videat pericula cæcitatis exiſtit, qui cæcitatis gravamina nunquàm ſenſit: & de cœco iam vidente, quia cæcus natus, illuminationis nullus creditur modus; quoniam præ cæcitatis diutinà aſſuefactione videre non poterat qui non poterat videre. Cæcus non peccavit, & articulus erga cæcitatem & illuminationem corporis, contingit peccatori in cæcitate mentis. Illuminatio mentis provenit à luce reſipiſcentiæ, & pœnitudo ab erroris atque cæcitatis cognitione: cæcoque perducto in felicitatem viſionis, nulla datur de viſione vel a videntibus fides; igitur corruptis, pravis moribus per totam anteactam vitam, iudicatur impoſsibile poſſe reduci in reſipiſcentiam. *Quomodò ergo nunc videt?* Cæcus & longo tempore, imò ab ipſa nativitate, & videt nunc? Impoſsibile eſt: equidem haud poſsible in legem expellere gravamina cæcitatis, in eo qui nunquàm ad recta cognovit lumen rationis.

Cur deſperatur correctio?

5 Ulteriùs. *Quomodò ergo nunc videt?* Peccator cæcitatem cognovit, & in ſe redijt. *Non crediderunt*: & videntes oculos apertos in practica ſenſationis? Ita tenax ex habitu inſiſtentia conſuetudinis, mutari profectò neſcia; igitur negantur viſa. Pende. Verſ. 8. 9. *Alij dicebant, quia hic eſt: alij autem, nequaquàm.* Impoſsibilis mentis illuminatio, cæcitatiſque cognitio in privato lumine, diutino ſine intermiſsione tempore. Quid ergo, ſi cæcitas mentis à nativitate? Videtur iam non cæcus, qui cæcus natus: & dum videtur, præ habitu cæcitatis fides negatur, quippe pravà vitiorum aſſuefactione, impoſsibile videtur, quòd hic ſit ille. Ille non eſt, qui videt, & diutinè cæcus fuit. Alius debet eſſe videns, & lumine carens. Alius qui aperuit errori oculos, ab illo qui ſemper cæcus. Alius qui amplectitur legis & rationis lucem, ab eo qui cæcè non cognovit niſi errorem; ac oculos aperire nequibat, niſi in ea quæ cognoſcebat: & in vidente cæco videndi inquiritur modus; quia creditur impoſsibile, quòd ille ſit & ſit alius. Iam hic ille pervenit in viſionis formam. Hic ille cæcus & in viſionem? Nequaquàm. Prava conſuetudo & per longiſsimum tempus, ſemper in legem habet oculos clauſos. Non poteſt rationem ſuſcipere; & ſine ratione, nequit hic ille videre. Vitijs indulſit, vires non habet: durus & mollis capitur, dum invitè in lucem fertur. Vitijs ſuccenſet, ſed cum illis in gratiam citò redibit. Amat quod odit: averſari cupit, tuncque ardentiùs amat, ubi odium cupere putat: equidem eſtò oppreſsionem cognoſcat; per diuturnæ cæcitatis graviſsimam conſuetudinem, invitè ac violenter trahitur in habitus cæcitatem.

Impoſsibilis indicatur.

Unde?

Plaut. *Conſuetudine ductus rursùs animus inducet.*

Bernard. *Conſuetudo* (inquit Bernard. ad *Fratr. de Monte-Dei*, cap. 15. n. 53.) *vel voluntatis corruptæ, vel inolitæ negligentiæ, plurima ſæpe vitia quaſi naturalia in neglecta conſcientia efficere ſolet. Conſuetudo eſt altera natura.* Nihil mirum, quod non videant, qui oculis carent. Qui adſtringuntur conſuetudine, oculos habent, ſed non vident; efformantes quæ violenta naturalia, mentique conſonà rationalitati adverſa. Oculus datur rationis, ut homo poſsit ad amuſsim legis reprobare malum, & eligere bonum. Conſuetudine in prava & cæcitate mentis, non videt qui ornatur oculis: negaturque manifeſta illuminatio, dum diutiſſimè prævaluit cæcitatis conſuetudo; quia videtur impoſsibile, nihil ab ipſa nativitate vidiſſe, & modò videre lumen cæcum à nativitate.

6 *Cæcus natus eſt: quomodò ergo nunc videt?* Si videt ille, non ille. Ille non hic. Iam eſt contra errorem lux. Ille ſemper in cæcitate perpetua: cæcus prorsùm ab infantia. Ut ille eſſet, qui nunc videt; neceſſarium, tranſmutare cum natura inclinationem; & tenebras eſſe lumen: ſu-

ſuperare pondus tenacioris conſuetudinis, fotæ à ſucceſsione temporis: & hic non ille dicitur, quùm palàm illuminatur; quoniam cæcum congenità cæcitate videre, eſt omninò mirabile, vel impoſsibile.

Vel mirabile.

Quomodò ergo nunc videt? Chriſtus illuminavit. Patet criminum conſuetudo difficilè mobilis à ſubiecto: equidem ut Deus illuminet ita cæcum, eſt neceſſarium ſingulare miraculum.

Verſ. 32.

A ſæculo (ſubditur) *non eſt auditum.* Quid quòd detrectarent fidem, ſi etiam miraculi nec habebant ſpeciem? miraculum planè ſingulare & inſigne, cæcum videre obcæcatum ab ipſa nativitate. Cùm frequenter cæcitas mentis ſit à cæcitate criminis; Chriſtus negavit à peccato procedere cæcitatem corporis: at monuit, quàm difficile, hominem removere à vitiorum cæcitate.

Verſ. 3.

Neque hic peccavit, neque parentes eius (dixit) *ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.* Tunc manifeſtatur quid & quantum Deus poſsit; quùm peccator ſe à cæcitate convertit, illuminatrice gratia: ſed plus dum anima eſt conſuetudine oppreſſa; quippe rapitur, dum fertur, educta non ſolùm à vinculis, ſed à vinculis dilectis: igitur pravus propenſione habitus fecit leviſsimum pondus.

Ex poteſtate Dei.

Opus Dei dicitur, quod fieri nequit ab alio niſi à Deo: & ut conſtet mentis illuminatio in mente cæca, quàm difficilis vel impoſsibilis ſit, deſignatur opus Dei; quoniam ut homo aperiat oculos in pravitate inolita, eſt neceſſaria tota Dei omnipotentia. Dialectò noſtrà: *Como tiene una mala coſtumbre tanto de dificultad, es neceſſario todo el poder de Dios.* Dei tantùm eſt opus, quo manifeſtatur quis eſt Deus: igitur ſolius Dei, eum illuminare, & reddere frugi, qui vixit cæcus & cæcè ab ipſa nativitate. Miraculum patet; & de cæco adhuc quæritur, quomodò videt? Ita gravant corda voluptatum venena, queis ſemel imbuta: ita impelluntur ſimulata dulcedine, ut non poſsint revocari.

Nec per miraculum creditur correctio, ubi prava conſuetudo.

Unde cùm ſemper conſuetudine iaceant, & ſi ſurgunt, per miracula ſurgant (quippe miraculum neceſſarium, frequentià culpæ in converſionem morum) ubi in vitia cæcitatis conſuetudo, miraculoſa prorsùs illuminatio: & adhuc viſo miraculo de miraculo inquiritur; quia ubi prava conſuetudo ſupponitur, oculos aperuiſſe, nec per miraculum creditur.

7 Magiſter in Iſraël inquirit, in aliam vitam palàm difficultate converſionis; *Quomodò poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex?* Ioan. 3. 4.

Impoſsibile videtur, quòd ſi in homine novitas alterius vitæ, eadem per tempora & tempora ſeneſcente: etenim ſine ſingulari miraculo, nequaquàm interſecatur totius vitæ conſuetudo. *Ne medicina quidem morbos inſanabiles vincit:* ait Seneca, *Epiſt.* 94. Senec.

Ipſa medicina putredine viſcerum iuvat morbum. Uti percuſsi ſcorpione, quò magis caleſiunt, magis veneno conſuetudinis frigeſcunt. *Inſanabilis eſt.*

——— *Qui quem percuſſerit, illi*
Mox tremulum horrorem ciet: & penetrabile frigus;
Atque acri corpus ſe aſpergi grandine ſentit, Nicand.
Supremus rapidà quanvis Sol lampade flagret.

Accinit Nicander in *Theriac.* Quanvis emineat mentem illuſtrans lux Solis, offuſcatur & actutùm per tenebras conſuetudinis, qua gliſcit pravitas, & ingraveſcit cæcitas. *Ex medicamenti potione convulſio* (alij, *Spaſmus, mentis torpor*) *lethalis eſt*: infit Hyppocrat. lib. 7. *Aphoriſm.* 25. Hippocr.

Peccatores peccati conſuetudine, quàm in infelici ſunt ſtatus conditione! In deterius procedunt medicamine. Peſsimè igitur iacet, cui medicina nocet; lethaliter laborat, quem non morbus, ſed expulſio morbi gravat. *Medicamine, quare in deteriùs?*

Cauſam ſignat Auguſtinus. *Parum ſit miſeris* (inquit 10. *Civ.* cap. 29.) *quòd ægrotant, niſi ſe in ipſa ægritudine etiam extollant; & de medicina qua ſanari poterant erubeſcant. Non enim hoc faciunt, ut erigantur; ſed ut cadendo graviùs affligantur.* Auguſtin.

Planè: equidem ita tenaces pravi propoſiti, conſuetudine peccati; ut ſequantur maximoperè propoſitum, quanvis videant infernum pervium in damnum.

8 Peccavit Core ſeditionis caput; quin reſipiſceret, ſtante ante oculos morte; ut decidant à vana fiducià, qui errantes degunt protractà uſque in mortem pœnitentià: equidem prævalente conſuetudine, non eſt locus converſioni. Ducenti & quinquaginta partes Core & Dathan ſecuti ſunt; quos Deus è medio ſuſtulit: igitur *terra aperiens os ſuum devoravit illos, deſcenderuntque vivi in infernum operti humo.* Num. 16. 32. 33.

Quid reliqui factionem ſequentes? Supplicium aſpiciunt: reſipuerunt? Nullo modo. Hæc ſumma fatuitas, & peccati cæcitas: igitur illis viſum comprehenſis eodem in crimine; dum alij damnabantur, ſalvari poſſe. At hoc

Peccator nec miraculis convertitur.

hoc infrà *Didaſcal.* 2. à n. 6. Vident mortem crimen participantium, nec ſolicitant effugium? Elucet cordi quàm difficilis converſio, ſemel addicto peccato: igitur præcipites propenderunt in flagitium, etiam videntes miraculum. Frequentia criminis ex cæcitate illos traduxit in præceps obcæcationis: quandoquidem videntes pœnam declinaverunt in culpam; quin vel illa in afflictione cognoſcerent pœnitentiam. Extra proprij iudicij æſtimationem, cauſæ prodivit examen. Cauſam miſericors iuſtificavit Dominus, deditque in reſipiſcentiam tempus: verùm cùm criminis urgeat inſtantia, obcæcante iniquitatis frequentia; ita obnubilantur mente, ut inſiſtant in inolitum, quanvis cognoſcant perire.

Nec perditione percutitur.

Ex medicinæ potione ut aufugeret dolor, ortus eſt cum cæcitate furor; quo non eligunt in ſalutem erigi, ſed arctiùs dolore affligi, erubeſcentes de medicina qua ſanari poſſent, quaſi lethaliter miſerijs non ægrotaſſent. *Nullus præcipitationis finis eſt*: inquit Senec. *Epiſt.* 72.

Senec.

Malum impendit, & immoti manent: calamitas urget, & dolorem ſuſtinent: ex aſſueto dolore non eſt acerbitas in ampliore acerbitate: nullus finis cæcitatis neque præcipitationis, ni vitæ finis: equidem à ſe impelluntur ut deſiderata compleant, quantunvis pereant.

9 Haud ad illos hiſcit terra, devoratis ſocijs, ſed pro illis. Verùm haud recepti in mentem alieno ſupplicio, adhærentes mordicùs pravo propoſito: quòd quidem ita obcæcavit, dum in præceps impulit; ut nec removerentur à protervè cupitis, quanvis viderint conſortes in infernum deſcendentes. Ita preſsit cordis malignitas & mentis emotæ cervicoſa cæcitas; ut damnum proximum imperterriti viderent, neque cruciamina fugerent.

M. Senec.

Pœnæ ſe præparavit (infit M. Senec. *Controverſ.* 3.) *ex quo peccare cœpit, cadere condidicit.* Non deſiſtit, qui ſemel peccare cœperit: igitur etſi pateat os inferni, minimè relinquet conſuetudinem peccandi.

Nec inferno adaperto terretur.

Luerunt ergo pœnas, noluitque Deus parcere, quia noluerunt pœnitere.

Verſ. 35.

Ignis egreſſus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros. Quia terra illos non deglutivit, audacia crevit, quin periculum æternæ mortis viderent, cùm ſocij iniquitatis perirent: Deuſque quos indulgendo pro pœnitentia præterijt, toto iuſtitiæ rigore igni æterno mancipavit: quia noluerunt peccati revocare propoſitum; quanvis hiantem ſibi exploraverint infernum. *Omnis Iſraël* (devoratis Datham & Abiron) *fugit ad clamorem pereuntium.* Verſ. 34.

En frons perfricta, & oris pervicatia: igitur eò pervenit cæca amentia, ut innocentes fugerent, & peccatores ſtarent protervo impavido corde, ſine timore damnationis æternæ.

10 Intelligitur modò phraſis Sirachi, de cuius ſenſu literali diximus, *Tom. præc. Tautolog.* 6. *num.* 16. & 31. *Vita in inferno deorsùm.* Eccli. 51. 9.

In hæccine prærupta ducit infernalis vita: dicitque *Deorsùm* & *In inferno*; ut eluceat quò peccati tendat prava conſuetudo: etenim peccatum hominem deducit uſque in infernum; & peccati conſuetudo illum impellit deorsùm. Siccine apprehendunt mala maximè in morte, præ inſidioſa conſuetudine: etenim cognoſcunt amaram iniquitatem, & nihilominus appetunt amaritudinem. *Pericula & impulſus conſuetudinis pravæ.*

Adinſtar hædorum veneno pingueſcunt: de quo Plin. *lib.* 10. *cap.* 72. equidem ſine veneno non vivunt: illoſque apprehendunt mala, quippequàm per affectus venena bibunt, & cognoſcentes venena. Hinc affectuum tenet animam anguſtiæ, quin valeat in bona optata moveri, niſi in pœnam & perniciem; in quas exercet ſimul odium & amorem: equidem & amant quod averſantur & averſantur quod diligunt. De paſsionum affectionibus dicit David: *Circundantes circundederunt me.* Pſ. 117. 11.

Peccatis affectiones circundant, verùm quouſque conſuetudo premat, plenè circuitum non formant: equiden ſi frequentia excluditur, effugium poſsibile cogitatur: completur circulus, dum conſummatur habitus: circundanteſque peccatores inclinationes in illecebras circundant, ſi flagitiorum conſuetudine laborant; quoniam inter periculum & periculum, niſi in barathri fauces non habent exitum. Proſper Aquitan. *Epigram.* 42.

Sumens peſtifera de conſuetudine robur, Proſp.
Et ſua complectens vincula mortis amor.

11 Aſtruit Servator alloquens Thyatiros. *Non mittam ſuper vos aliud pondus*: ſicut habent, ſcilicèt, *qui non cognoverunt altitudines ſatanæ*: hoc eſt, fraudes & verſutias. Apoc. 2. 24.

Adi Haye, Viegas, Alcazar & Alapid. hìc. Eſt pondus peccatorum & pondus aliud: at quale pondus? *Idola*: ſubdit Alapide. Hæc cordis ſunt voluptates vallatæ illecebris, ſimula-

Voluptatis illecebræ pŏdera cordi.

latis ſpinis: dicunturque pondera, ad affectiones cupidinum ſimulachra; quippe quod adorat corditùs humanum pectus, nil aliud eſt niſi pondus & pondus. Idolum eſt, quòd tantùm ad ſpeciem, & ſpecies ad imaginationem, ac ridens cupiditatem in pectore avido; quia nihil eſt idòlum in mundo. Pondus eſt ſequi, ſuperpondium adorare; ut cordis idola cogitentur uti gravia: quandoquidem adorare voluptatem, ſervire prorsùm graviſsimam ſervitutem. Aliter cogito. Pondus peccatum eſt: aliud pondus in pondere eſt conſuetudo peccati. Satanas ut peccatori occludat effugium; non ſolùm crimen intendit, ſed etiam habitum: equidem conſuetudinis pondere, nequaquàm valebit ſurgere. Ille vafrè ſemper circuit, quærens quem devoret; verùm circulum ſolo peccato non complet, quia evadit circundatus homo, per aditum cuius cuſtos pœnitudo. Totus fraude & fraude inſidiatoris conatus, ne per pœnitentiam peccatori detur exitus: ponderique admiſſæ noxæ pondus ſuperimponit frequentiæ; ne poſsit totis viribus completo circulo exire: igitur qui fovent pectore conſuetudinis nequitiam, nunquàm in odium erroris admittunt reſipiſcentiam. Spe evadendi (de quo ſequent. *Didaſcal.*) etſi circundati peccatores, addunt pondus ad pondus, ut à ſatana conſtruatur perfectè circulus. Sine pondere & pondere nequit perfectè formari: & verſutè à ſatana ponderi iniquitatis pondus ſuggeritur conſuetudinis; quippe quem ſiccine circuit, nemo in libertatem evadit: ſiquidem ita efformat impenetrabilem circulum; ut exitum habere haud poſsit niſi in infernum.

Ex conſuetudine mala frequenter impœnitentia.

12 De Ariſtippo Lævin. Torrentius in illud Horatij lib. 1. *Epiſt.* 14. v. 36. *Non luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum*; dixiſſe axerit: *Non ad meretricem ingredi; ſed egredi non poſſe turpe eſt.* Onus tunc imponit humeris, quod nequit totis viribus portare; quapropter ſuccumbit oneri: igitur eſtò malum peccatum, non ita malum; dum habet exitum: verùm intolerabile pondus ſub peccati pondere, non poſſe ulteriùs præ conſuetudi egredi.

Horat. Lævin. Torr.

——— Deſiſti nempe, nec ultrà
Foviſti errorem: breve ſit, quod turpiter audes. Iuvenal.

Igitur ſi ſervire pudet, quia errorem voluntas fovet; deturpat onuſtam pondere mentem, non poſſe & velle excutere ſervitutem. Vide nexus, & ut formetur circulus ad irrevocabilem noxam, cuius exitus in gehennam. Ex inobedientia Saul delapſus eſt in ſuperbiam, ex ſuperbia in cordis triſtitiam, ex triſtitia in livorem, ex livore in malignitatem: ex his in odium implacabile, etiam cognito errore: ex odio in deſperationem, ex deſperatione in magiam, ex qua amentia, ut ſe proprio gladio privaret vità, haud aliud habens ex doloribus in dolores effugium, ni ingredi deſperatione præcipitem in infernum.

Præcepi ſemper & in præcepſ.

Conſuetudo mali tenet illum, & tramite curvo
Labitur in præceps. Sectan.

Succinit Q. Sectanus, *Satyr.* 4. à v. 210. Hinc Doctorum Doctor SS. Benedictus, *Regul. S.* cap. 2. Abbatem hortatur: *Non diſsimulet peccata delinquentium; ſed ut cœperint oriri (ut prævalet) amputet.* Si ſunt, pereant: amputentur *radicitùs*, ne ſurgant: equidem ſemel indulti pravi, corrupti mores; mittunt in ruinam cunctorum conſuetudinis radices. Finis conſuetudinis pravæ, uti cordis præcipitis eſt in inferno iacere: igitur in curſu vitalitatis, ſemper angor, mentis furor, S.Bened.

Catenatique labores. Martial.

DIDASCALIA II.

Malà & tranquillà conſcientià nil peius, nec infelicius.

1 PHrenetici profectò peccatores ex pravitate peſtilentis conſuetudinis. *Peccata quanvis magna & horrenda* (ait Auguſtin. in *Enchirid.* cap. 80.) *cùm in conſuetudinem venerint, aut parva eſſe, aut nulla creduntur: uſque adeò, ut non ſolùm non occultanda, verùm etiam iam prædicanda, ac diffamanda videantur.* Patet phreneſis, ictà ratione à cuſpide virulentæ voluntatis: igitur non tam flagitia deaurantur, quàm turpi adoratione coluntur. Erubuit vel Ethnicus, Numina vocari ſcelera. *Super omnem impudentiam* (inquit Plin. *lib.* 2. *cap.* 7.) *adulteria inter Deos fingi: mox iurgia & odia: atque etiam furtorum eſſe & ſcelerum Numina*: etenim ſi humanæ fragilitatis pro excuſatione proprium, deaurare errorem, ſanè procacium adorare crimen. Hiſpanicè: *Es natural tirar à dorar un bierro; pero es deſcoco, canonizar entronizando un delito*: equidem pravè ſceleribus fit thronus, ut minor ſit verecundia de ſceleribus. In exemplum utiquè glorianter exponunt; qui peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicaverunt, nec abſconderunt. *Væ animæ eorum*: quippe nulla infelicior calamitas, etiam dum floret iniquitas; quàm oſtentare uti Numen florentem iniquitatem.

Auguſtin. *Effectus conſuetudinis peccati.* Plin.

Quàm abominabile crimen cultū! Iſai. 3. 9.

An mens ineſt vobis ingenita?
O fatui! Mentibus ſanè privati,
Quando in ipſis malis mala exiſtentes non cognoſcitis. Sophocl.

Dicunt malum bonum & bonum malum, vulneratà ratione; quod quidem haudquaquàm facerent, niſi phrenetici. *Iſti ergo periculosè ægrotant* (ait Bartnol. Anglic. 7. de *Propriet. rerum*, cap. 4.) *& tamen ignorant aliqualiter ægrotare.* Maius periculum in ignorantia ægritudinis, quam in moleſtia torquentis infirmitatis: igitur morbum lethalem haud dicerent valetudinem, niſi fovèrent phreneſim. De Hydri, aut colubri morſu, ait Ælian. *lib.* 4. de *Animal.* cap. 57. *Percuſſum cum oblivione circunfundi, eiuſque oculis multam caliginem offundi: tum rabiem & ſummum tremorem exoriri, & perire.* Grave utique venenum cordibus infertur à colubro per peccatum: equidem ſi malum, percuti; peius, percuſsionis obliviſci, periculum non videre, in rabiem trahi, demùmque perire. Cuncta pendenda, ne moriatur anima.

Barth. Anglic. *Effectus morſus colubri & peccati.* Ælian.

2 Phreneticos eſſe peccatores, patet; quia illorum cupiditas ſenſum rationi, cupiditatem virtuti, ac creaturam creatori præponit. *Ita nos ſtultitia pertinaciter tenet*: inquit Senec. *Epiſt.* 59. ſiquidem mens morſu colubri ita læſa, ut nocuior ſit pertinacia, quàm ſtultitia. At quomodò pertinacia? Cum morſu ſerpentis ingeritur oblivio vulneris: igitur ægrotant periculosè, ſed ignorant ægrotare. Dixi *Tom.* 4. *T.* 7. à *num.* 5. Effectus phrenitidis, inter quos nocuior, dum malè affectus ex phrenetico fit lethargicus. Unde Berchor. 4. *Reductor.* cap. 4. *Si fit lethargicus ex phrenetico, peſsimum eſt.* Ex phrenetico poteſt redire in mentem: lethargicus tendit in oblivionem: & ægro profectò peſsimum, lethaliter deficere, & non cognoſcere morbum. Hinc inter mala, ſubdit: *Si lethargia in phreneſim convertatur, bonum*: equidem lethargicus inſenſibilis iacet: phreneticus furit: nec deſperatur ſalus, ubi aliquomodò ineſt vel furenti ſenſus; cæterùm lethargici omnimoda deſperatio, quippe in tam gravi malo totius inſenſibilitatis prorsùm oblivio. Malè utique iacet, ſed quieſcit & dormit, quaſi malè non iaceret. *Effuſus animus damna interiora non ſentit* (inquit Bernard. de *Converſ.* ad Cleric. cap. 4.) *ſed ſtupore quodam inſenſibilitatis internæ.* In quo ſtupor animæ præ affectione iniquitatis, dicendum ex effectu inſenſibilis corporis. *In febre non intermittente* (inſit Hippocrat. 7. *Aphoriſm.* 73.) *ſi non videat, ſi non audiat, quicquid horum fuerit, lethale eſt.* Motus neceſſarius eſt in cordis puncti pœnitudinem, ut homo redeat in mentem, pravarum affectionum derelinquens furorem: lethaleque dicitur, dum phreneſis in lethargum transfertur: quippequàm lethalis morbus, quando in motionem cordis nullus eſt ſenſus.

Senec. *Peccator ex phrenetico fit lethargicus.* Berchor. *Utrum peius?* Bernard. Hippocr.

3 *Inſanabilis fractura tua, peſsima plaga tua*: dicit Dominus phreneticis Iſraël. Quomodò inſanabilis, dum abundabat remedijs? Percuſsit eos Dominus, ut exularet furor: cæterùm nullus ex percuſsionibus dolor: *Percuſsiſti eos & non doluerunt*: meritòque deſperantur ſi vulnera non ſentiuntur. Fracta eſt anima, & à ſe ſcelere nimis percuſſa; in cuius ſalutem, cœleſtis medicus plagis immiſit dolorem: equidem ita pius, & offenſus & iratus; ut ſi vulnera mittit, mittat, ut vulnera ſanet. Iccircò dicitur: *Lucerna impiorum peccatum.* Peccatum illis videtur ludo imaginationis, ſicut nox illuminatio in delitijs. Obſcurat lumen rationis erroris tenebris: & quod impijs totum umbra, dicitur mentis lucerna; quippequàm per illorum urgens cruciamen, illuminantur internè, ut poſſint redire in mentem. *Si vidiſti hominem ſcalpere manus* (ſcabie nimirùm prurientes, ſubdit Bernard. d.) *Similitudinem habes animæ, peccantis. Cedit ſiquidem voluptas dolori, & ſuccedit prurituí cruciatus.* Dolor de vulnere monet, ut iterùm recedat, quanvis pruriat. Cæcè facit: ſed hæccine cæcitas haud in mentis caliginem, ſed in pœnitentiæ fauſtam illuminationem: lucernaque impiorum dicitur, quod caligo videbatur; quia per acceptam ab illecebris iniuriam, amplexi reſipiſcentiam. Plaga ergo à peccatis facta: ſed quæ plaga in dolorem (doloris medicamen) facta eſt peſsima; quia ma-

Ier. 30. 12. Cap. 5. 3. *Peſsima plaga ubi non eſt dolor.* Prov. 21. 4. Bernard. *Peccati tenebræ quomodo illuminent?*

maius vulnus ex vulnere, ſine vulneris dolore. Facta eſt peſsima quæ mala plaga: equidem quæ facta, ut ſaucius rediret in frugem; excitavit percuſſum in furorem. Si non videat, ſi non audiat, qui laborat febre non intermittente; quicquid horum fuerit lethale eſt: & facta eſt peſsima, quæ in medicamina plaga; igitur quæ inferre debuit cruciamen, intulit morbi lethalis malè iacenti oblivionem. Inſanabilis plaga fit, quæ ſenſu mala ſed ſanabilis eſt: ſiquidem ſi mala, quia furorem excitavit; peſsima, quia phteneſim in lethargum convertit, quo nec eſt ſenſus, nec mordet dolore vulnus. Unde lethalia ſigna ex haccine plaga peſſima: quoniam ſi neceſſaria, ut vis exulet languoris, cognitio gravantis infirmitatis; nemo in ſalutem, in mentem, nec in ſe redit, qui morbo lethali quieſcit, & languens ſecurè dormit.

Quãdo peccati vulnus periculoſius?

4 Inſanabilis fractura & peſſima plaga fit: nihilominùs *à vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dominus*: quod tantùm Dominus, profectò graviſsimum vulnus. Verùm quomodò percuſsis promittit vulnerum ſanitatem, & aſtruit inſanabilitatem ipſorum vulnerum? Quo pacto inſanabile ſanabit? Si dolor vulnerum excitat de vulneribus dolorem: ſi corda percuſſa movet in criminis pœnitudinem. Vulnera ſunt inſanabilia, quùm non cognoſcuntur vulnera: & quod inſanabile per oblivionem periculi, dolore ſpondet ſanabile; quoniam dolor ægritudinis adducet in compunctionem, & nequaquàm in phreneſim. *An gravior ulla phreneſis* (ſubdit Bernard. quò ſupr.) *quàm impœnitentia cordis, & peccandi obſtinata voluntas?* Nulla profectò: ſeſe phreneticus diſcerpit, & non cognoſcit: dicitque Deus quod vulnus cordis inſanabile, ſanabile; quandiù non fuerint phrenetici, qui ſeſe vulnerant, & ſe vulneraſſe ignorant. Nervose in propoſitum, idem de *Conſcient.* cap. 4. *Mala & tranquillà conſcientià ſicut nihil eſt peius, ita nihil infelicius. Primùm quod importabile, proceſſu temporis non importabile, ſed tamen grave videtur: paulò pòſt & leve: & cùm crebris ictibus verberetur, vulnera non ſentit, verbera non attendit. In brevi non ſolùm non ſentit, ſed & placet; & dulce fit quod amarum. Ducitur deinde in conſuetudinem; ut iam non modò placeat, ſed & aſsiduè placeat. Sic enim deſcenditur, imò caditur.* Deus (dicit in corde ſuo) aſpicit, ſed non requiret. Ex phrenetico delapſus eſt in lethargicum; equidem in dolorem non habet ſenſum: imò tranquillè cum vulneribus profundiſsimis dormit, quaſi ſaucius lethaliter non iaceret, ſed cubaret. Plaga igitur inſanabilis, ſi non audiat æger, ſi non videat, ſi non ſentiat: Deuſque dicit, *A vulneribus ſanabo*; ſiquidem (quanvis lethalis, periculoſa ægritudo) conferet ſanitatem, ſi ex veterno excitantis audierit vocem. Lazarus è ſepulchro ſurrexit, quia vocantis in vitam audivit vocem: viventque qui in monumentis fœtidis peccati ſunt, ſi audiunt vocem Filij Dei. Vox eius ſemper audienda, ut reſtituatur vita, & concedatur gratia: igitur ſurgere ſatagit, qui ad quamlibet vocem ſurgit.

Verſ. 17.

Et inſanabile?

Bernard.

Idem.

Proceſſus peccatorum in conſcientia.

5 Miſer iacebat Ioannes in utero matris, ſub iugo tyrannico primi criminis; quod excutere volebat ab eius collo Salvator mundi, ne puer ampliùs experiretur faciem vinculi colligati. Aſcendit ergo ſuper nubem levem, Matrem ſcilicèt virginem, & per illam (uti videbimus, *Tautolog. ultim. Didaſcal.* 4.) voce primà liberavit infantem. *Ecce enim* (ait mater, bona precanti Virgini) *ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.* Ioann. Mell Souſa lib. 5. *de Domin. incarnation.* v. 470. modulatur:

Luc. 1. 44.

Ioan. Souſ.

———Summè exultavit ad imum
Nunc infans uterum, vox ut tua dulcis ab ore
Virgo ſalutifero noſtras pervenit ad aures.

Exultatio illa latentis pueri, fuit ſignum libertatis à ſervitute peccati. Audivit vocem, & pepulit crimen. Verùm quomodò audivit, quando facta eſt vox ad matrem? *In auribus* (inquit) *meis*, & non, *ad aures infantis*: infanſque actutùm à peccato ſurrexit, ſimul ac eius mater vocem excitantis audivit; quippe vox directa ad matrem, ut infans audiret vocem. Hic in peccato iacebat, ſurgere ſine auditu nequibat. Deus ſemel loquitur & ſecundò id non repetit; ut peccator intelligat ſecum loquentem, quamlibet prolatam vocem: & qui gravatus iniquitate iacebat, liber iam à gravamine exultat; quippequàm ſibi dictum intellexit, quod ſola mater audivit. Erat Ioannes, ſub criminis iugo, ſed nequaquàm ſub lethargo. Unde cùm peccator ſurgat, ſi vocem audiat; ſurgit Ioannes à gravante crimine, quippe motus in vocantem ſurdus leviſsimà voce. *Surdus?* Utique, in genitricis utero, & ſub veterno. Ubi erat, audire non poterat: at cùm per auditum ſolicitaret ſurgere, audivit corde, quod nequibat aure. Motus in Deum peccatori neceſſarius, ut animæ crimine percuſſæ ſanetur vulnus: Ioaniſque vulnus originale ſanatur, etiam cùm intra viſcera premitur, quoniam ut in Deum validè excitaret motum, ex ſenſu alieno habuit in carcere ſenſum. Surgit citò qui deliquit, arbitrans ad ſe pertinere quod audit. Audivit Ioannis mater, & ſurrexit puer. Sibi aptavit verbum, ſibi per matris aurem prolatum; quippe ſibi ſalutare, quod auditum: quare ſi ex promptitudine auris infertur expulſio criminis; meritò exultat in matris utero Ioannes: igitur ſurgit motus leviſſimà voce, & etiam facta in genitricis aure. Vernaculè: *Viòſe luego al punto libre, por darſe por entendido à las voces de la madre.* Alijs parco, quia fusè egi *Tautolog. 6. D. 1.*

Variè Deus alloquitur peccatores.

Surgit citò, quideliquit, iudicans ad ſe pertinere quod audit.

6 Quia ſurdi peccatores & voluntariè, nequeunt converti. *Auribus tuis audi*: dicitur Ezechieli (de ſenſu literali dicemus ſuo loco, *T.* 10. *n.* 35.) ut conſtet inſignis auditio, qua ſurgere citò poteſt criminoſus à peccato. Aure audire, & proprià audire aure, videtur neceſſarium in audiente. Quorsùm ergo ſignanter dicitur in audituro, & *Auris*, & *Audi auribus tuis?* Signat cordis converſionem & in converſionem promptiſsimam voluntatem. Converſionem, quia ſi peccatores renuunt audire, nequeunt in bonum converti. Voluntatis promptitudinem in averſorum cordium converſionem; quia qui vult fugere culpam, audit per aurem alienam: equidem vocem, quæ in alios uti vaga dirigitur; audit & audit, quaſi ſecum loqueretur. Longè profectò à lethargicis peccatoribus ſalus, ut depellatur è viſceribus morbus: igitur cùm neſciant inſenſibiles vulnera; etiam dedignantur audire remedia. Liquet, mala & tranquillà conſcientià nihil eſſe peius, nec infelicius. Cauſam indicat Gregor. Mag. 4. in *Iob. cap.* 25. *Periſſet ſanè ſuo iudicio, ſi ſe perditum cognoviſſet. Unde fit, ut enervis animus, cùm ſolvi non valet, ad quædam ſe ſolatia falſæ conſolationis inclinet; quatenùs venturum iudicem tantæ ſibi miſericordiæ ſpondeat; ut eos etiam quos arguendos invenerit, penitùs non occidat.* Ita ſine gemitu iacet animus ſub peccato, *Stultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo.* Stultus, quia peccat, & etiam quia peccatis exultat. Eſſet ſtultus, ſi peccaret; at cum eo non eſſet ſtultitia, ſi peccaviſſe cognoſceret: etenim videret lethiferum morbum, & quæreret dolore acerbitati remedium. Uti ſtultus habet ulcera & magna: & cum illo eſt ſtultitia; quia fretus divina miſericordià, fidit obtinendam ſalutis felicitatem, ubi alij & alij invenerunt perditionem.

Ezech. 3. 10.

Qui vult fugere culpam, audit per aurem alienam.

Gregor. Magn.

1. Reg. 25. 25.

7 Quod dixi *Tautolog.* 2. *D.* 4. n. 7. de indignis hiantibus in commoda dignitatum, in deſperatos peccatores habet locum. In porticibus Probaticæ piſcinæ *iacebat multitudo magna languentium: cæcorum, claudorum, aridorum expectantium.* Quid expectabant? Salutem. Expectabant, ſed iacebant; cùm ſatius eſſet, medicinam quærere, quàm miraculo expectare: igitur ſi partum votum, medicati per miraculum: propriè que eſt morbum lactare, nequaquàm ſalutem expectare, ſed velle iacere; in ſanitatem velle per miraculum reſtitui. Siccine ſeſe fallit, qui in falſa ſolatia peccator incumbit: ſiccine præterit irrevocabile tempus, atque radicatur vulnus: ſiccine inoleſcunt ulcera, & tranſit ſalus & vita: equidem egredi quotannis intendit, ſed quotannis expectans miſerè iacet. Ita proſternitur multitudo languentium, properantium in barathrum multitudine vitiorum; quin poſsint videre, uti cæci, expectationis periculum: uti claudi, dirigere in legem greſſum; & aridi, habere ad virtutes motum: igitur in ſanitatem expectant & expectant aliquando procedere, quin habeant expectantes niſi expectare.

Ioan. 5. 3.

Non ſurgit in gratiam, qui expectat miraculum, ut ſurgat.

8 *Movebatur aqua, & qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.* Primùm erat aquæ commotio, pòſt ablutio, demùm ab infirmitate liberatio. Actiones tropologicè inſignes, ad converſionem interioris hominis: igitur animæ datur libertas, crimiſque evaneſcit infirmitas; ſi poſt motionem pœnitudine cordium, abluuntur largè in munditiem abundantia lachrymarum. Hæ operationes in ſalutem ſalubriores, quàm expectare miraculo exitum infirmitatis; ſtultè patientibus acerbitatem morbi, ac deſperatà ſalute: quandoquidem ſtultiſsimum, ubi ſalus intenditur; quia unus aliquando miraculo ſanabatur. Huiuſmodi de ſalute cogitatio,

Verſ. 4.

A vana expectatione ſalutis maior vis infirmitatis.

non ſalus, ſed cogitationis dolus; ut in deterius & diutiùs iacerent, cùm ſalutem expectantes expectarent: etenim quia ſanabatur tantùm unus expectantium, non hic aut ille iacebat, ſed multitudo languentium. Scena objicitur quieſcentium in peccatis, cum ſpe ſtultiſsima impoſsibilis ſalutis, conceptà animarum ſalvatione, quin removeantur ab iniquitate; quoniam auditum aliquando fuit, quòd unus ſic & ſic ſanatus eſt, uti latro in cruce, feliciſsimus in morte. O ſtulti! Ingrati enim ſpes tanquàm hybernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquàm aqua ſupervacua. Profectò gliſcet peſtis, & prævalebit morbus, modò expectetur, quod deſcendat Angelus. Quiſquis ſalutem expectat, morbum excutiat: non quieſcat, non dormiat, nec ſibi de ægritudine complaceat: igitur ſignum ſtolidiſsimæ amentiæ, in fervore non intermiſſo lethalis urgentis morbi; quòd ita uti languebant languerent; & ſalutem, quaſi eſſent pœnitentes, expectarent.

9 In Piſcina ſanabatur unus: conſpiciatur articulus, quo nec unus quidem ſalvus. Populus Dei captivitate ſolutà, iam liber Moyſen ſequitur longa per avia; verùm iter intercipitur mari obice; & quod gravius, hoſte à tergo perſequente. Deus, qui eduxerat, traduxit æquore bifido, mirabili aquarum muro, terrà profundi apparente, atque campo germinante. *Ægyptij ingreſsi ſunt poſt eos, & omnis equitatus Pharaönis, currus eius & equites per medium maris.*

Exod. 14. 23.

Pubes quin etiam decolor aſperis
Irritata odijs, Rege ſub impio,
Hebræum ſitiens fundere ſanguinem,
Audet ſe pelago credere concavo.

Prudent.

Succinit Prudentius in *Cathemer.* à v. 642. At quid? Operti ſunt maris aquis & *nec unus quidem ſuperfuit ex eis.* Rabies peccatorum adimit prorsùm iudicium. Non ſecundum viſa & audita iudicant, qui rabie laborant, immemores periculi; quippe nullum, eſtò magnum, illorum cogitationi. Quis niſi furens mari crederet. Sæpe fiducia in periculum allicit, ut cognoſcant ex ictu mortis phrenetici, duntaxàt ſtuduiſſe perire. *Filij Iſraël tranſierunt per mare Rubrum tanquàm per aridam terram; quod experti Ægyptij, devorati ſunt:* ait Paulus. Unde in tanto diſcrimine huiuſmodi auſus? Erat animus phreneticus.

Verſ. 28.

Effectus cordis rabidi.

Hebr. 11. 29.

Horror ubique furens, rabies & cæca trahebant.

Pamph. Sax.

Unde huiuſmodi furentium confidentia? ex rabie peccatorum & mentis inſania. Viderunt evaſiſſe Iſraëlitas abſque ulla læſione. Illi ſimiliter voluerunt experiri; ſed extemplo fatui ſunt ab aquis devorati: igitur extrema furoris fatuitas eſt; ſperare ſalvationem, quia alij ſalvi facti ſunt. Dum ſpreverunt vitæ periculum, debebant conſiderare, ſi ſalvi, ſalvos fuiſſe per miraculum: minimèque eſſe in providentia commune, per miraculum ſalvari. Dialectò noſtra: *Es un milagro ſalir.* Ingredi, facile: egredi, profectò difficile. Ubi nulla ſpes, evadendi ſpem concipere; eſt ſanequàm delirare, in morte labor, & in vita dolor: quinimò claro inevitabili temeritatis periculo furor; quippe duntaxàt peccatorum furentium, expectare confidenter in perditione miraculum.

Spes vana peccatoris, furor eſt mentis.

10 Elucet in Ægyptiorum ſuffocatorum miſerabili tractu, quod peccatoribus uſuvenit iacentibus in flagitio. Cogitant aliter mori poſſe, quam volunt vivere. Vita tendit in animæ perditionem, cognoſcentium ad tranſitum eſſe diſcrimen; ac ſine miraculo nequire evadere, quia neceſſarium ſummergi. Freti fiducia inani ingrediuntur, ſed in tranſitu mortis ab aquis in profundum devorantur, exprimentes fatuam temeritatem, & impotentem phreneſim; quippequàm ſalvari cupiunt, ubi cuncti, ſine unius quidem exceptione, perierunt. Serpens momordit, atque in rabiem perculit, impellens in animarum perniciem, & influens temeritatem: igitur audacia eſt læſæ cogitationis, phrenitis emotæ mentis; quòd furens ſalvari poſſet, unde nec unus evaſit. Sicut vita, mors eſt ita. In peccatore delirium eſt deſiderium: *Moriatur anima mea morte iuſtorum: & fiant noviſsima mea horum ſimilia*; ſiquidem iter contrarium oppoſitum habet exitum: morſque in iuſtis non eſt animæ, quippe videntur oculis inſipientium mori. Noviſsima peccatorum ſunt amaritudine plena, & iudicia illorum temeraria; quoniam ſignant ſalvationem ex criminibus, & ſalutem in vulneribus. Unde ſi ægritudo ex vulnere, & animæ mors ex crimine; patet confidentiæ furor, & cogitationis error: igitur uterque valet; ubi peccator ut phreneticus præſumit, obtinendam vità vitiorum ſalutem; quò alij atque alij animarum offenderunt perditionem.

Phreneſis & rabies.

Num. 23. 10.

nem. *In noviſsimo dierum intelligetis ea*: dicit peccatoribus Ieremias. Cognoſcunt periculum, dum ſuffocati non cogitant exitum: & fiduciam quàm futilem, ad æternam optatam felicitatem, corde vaniſsimo: quoniam alij evaſerunt è periculo, ſed ſingulari miraculo.

Ierem. 30. 24.

Sed ſerò cognitæ.

11 Perivit Core cum alijs in ſeditione adverſus Moyſen & Aaron excitatà; igitur cunctos hiſcens devoravit terra. Filij Core erant cum patre abrepto & correpto ab igne; ſed illi ſalvi: de quo, quia locus antilogicus eſt, alibi dicemus. Moyſes refert articulum, ſubditque: *Factum eſt grande miraculum, ut pereunte Core, filij eius non perirent.* Societas mala frequenter nectit ſalvationis pericula: equidem ſi Deus duntaxàt attenderet ſocietatem, etiam innocentes patris paterentur ignem. Ubi Dei cauſa, etiam patris relinquenda: igitur undecunquè fatuum; quod propter patris reſpectum, exponerentur periculo mittendi in barathrum: Noſtrates: *Era poca diſcrecion por atencion à ſu padre en tanto arrojo, exponerſe al peligro de irſe al infierno.* Ergo Didaſcaliæ inſtituto. Ibi filij, dum patrem terra igne inferni devoravit; quos Dominus in aëre miraculosè ſuſpendit. Elucet Dei in nos inſignis miſericordia, pluſque repetità gratià; cùm digni per peccatum eſſemus æternæ flammæ, & concederetur vita propter bonum pœnitentiæ; potiſsimè, multis gementibus in inferno, eiuſdem culpæ reatu: miraculumque dicitur, quòm filij Core ſalvantur; quoniam miraculum, quòd illi liberi evaderent, ubi alij eadem ibi occaſione perirent. Non ſolùm tam felix exitus dicitur miraculum, ſed miraculum grande. Terra aperuit os, & cæteri deſcenderunt in infernum, propter admiſſum atque comiſſum peccatum. Ibi erant ubi terra aperuit os, quo alij cum Core devorati ſunt. Periculi videntur expertes, alijs traditis flammis devorantis ignis: & dum filij Core ſalvantur, dicitur iure ſingulare prodigium; quippe tunc erui à periculo miraculum grande, cùm eſſent ſicut & cæteri ad portam inferi. Nolunt homines in criminum reſipiſcentiam, tantam dignationem Dei revocare in memoriam, ut pereant miſerè, miſericordiæ oblivione: equidem non ſolùm grande prodigium, ſed multitudo gratiarum; quod illis parceret erumpens è terra flamma, quàm cæteros propter crimina etiam devorabat terra. Denique. Ut ſpes ſecetur

Num. 26. 11.

Mala ſocietas periculoſa.

Quanta in peccatorem Dei miſericordia pro pœnitentia!

peccatoris, decidatque à cogitationibus ſuis; exponitur filiorum Core theatrum. Arbitratur, non iuxta peccata habiturum ſe exitum; ſed felicem ſortem, iuxta divinæ clementiæ ingenitam magnitudinem. Hac cogitatione ſine intellectu falluntur, quippe confidentia pereunt: equidem ſi aliquando contingat (cæteris pereuntibus, atque in flammis gementibus) ſoſpitem iri; erit miraculum & miraculum grande. Decidant ergo à tam pravo iudicio: igitur intercipiuntur inſidiosè dulci dolo. Debent attendere, quàm pauci ſunt, qui ſalvantur. In ſalvationem reſpiciunt, & non in numerum. Haud de ſalute ſcopus cogitationis, ſed tantùm de falſa conſolatione ſalutis: etenim ſi ſalutem inquirerent, ac removere pericula vellent; haud reſpicerent in hunc aut illum, qui miraculo ſalvantur, ſed in multos, qui per momenta pereunt & peribunt.

Grande miraculū, ſoſpitem exire, quò alij pereunt.

12 Neceſſarius eſt timor, ne ſit furor. *Timorem Dei ſibi ante oculos ſemper ponens* (inquit SS. Legislator Benedictus, *Regula* S. cap. 7. grad. 1.) *oblivionem omninò fugiat, & ſemper ſit memor::. qualiter contemnentes Deum, in gebennam pro peccatis incidunt: & vitam æternam quæ timentibus præparata eſt, animo ſuo ſemper revolvat.* Duo axes in gyro vitæ ſunt timor & ſpes:

S. Bened.

——*Alternant ſpeſque, timorque.*

Ovid.

Si alternant, in exitum benè cedunt: perperàm, ſi commutantur; quippequàm qui in ſtudijs corrupti, abominabiles fiunt. Peccatores uti canes rabie perciti, trepidant in aqua fletus remedium; arbitrantes ut remedium præcipitium. Peccatis ſcatent, quæ exigunt ſaltem pœnæ formidinem: & in morte deſtinantur flammis inferni, quia vivunt ſine timore. Spes vitæ ſequitur amuſsim legis, & iuxta illam mancipationem cordis: igitur ſpes, æternæ felicitatis omninò vana, ſine ulla legis cuſtodia. Ideo dicit Vates Evangelicus: *Non eſt qui iudicet verè: ſed confidunt in nihilo & loquuntur vanitates*: etenim non veritas, ſed nihili vanitas, pravumque iudicium, fidenter ſperare ſalvationem per peccatum. Non ſolùm eſt phreneſis cogitationis, ſed cordis corruptio rabies: igitur ſpes vitæ collocatur, ubi collocandus timor.

Conditio rabie affecti.

Iſai. 59. 4.

A peccatore ſpes collocatur, ubi collocandus timor.

——*Liceat diſcedere Cæſar*
A rabie criminum.

Lucan.

Igitur furor videre in morte tantam peccan-

cantium ſtragem, & non habere ex criminibus timorem.

13 Poſtquàm ſecuri validà aquarum iugulatus eſt Pharao, cum toto ac miſerabili exercitu, in maris Rubri infelicisſimo tranſitu; duxit cadavera in ripas, ut oculis etiam oſtenderetur uti teſtibus calamitas. Prædixerat Mercurius Triſmegiſtus ad *Aſclep.* ubi infit: *Torrenti ſanguine plenus ad ripas uſque erumpes; undæque divinæ non ſolùm polluentur ſanguine; ſed totæ rumpentur, viviſque multò maior erit numerus ſepultorum.* Claudian. in 4. *Conſul. Honor.* à v.628. Floridè, etſi aliò, concinnit:

Herm. Triſmeg.

——Fluitantia nunquàm
Largiùs Arctoös pavere cadavera piſces.
Corporibus premitur Peace, per quinque recurrens
Oſtia, barbaricos vix egerit unda cruores.

Claudian.

Haud aliter *viderunt filij Iſrael Ægyptios mortuos ſuper litus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum.* Quanvis de tanta victoria mutuà congratulatione plauſus, Deum iudicem timuit populus. Timuit & excuſſo periculo, & ſuffocato adverſario, cadaveribus ad littora pro trophæo? Unde in animi conturbationem cordolium, dum rident evadentes hoſtium & maris periculum? Ex diſcrimine irrito fuit timoris excitatio. Per eandem ſemitam, per eam viam, qua ingreſsi ſunt Iſraëlitæ, Ægyptij ingreſsi. *Ingreſsi ſunt poſt eos.* In eodem ſtatu uterque populus eſt; ſed Ægyptij intrantes abſorpti ſunt. Hi ſuffocati, illi liberi. Hi ſine vita in profunditate pelagi, illi exultantes in littore. Idem in diſcrimine articulus, & diverſus exitus! Iurè formidat animus pavidus: equidem in tanta eiuſdem rei ſortis diverſitate, dignum pavore & timore; quòd ſuffocentur ſequentes intrantes pelagum, & ſint ſoſpites in terra, qui primi adiere periculum. Vividiùs Noſtrates: *Que los que ſiguen, perezcan; y ſe ſalven en el agua, los primeros que ſe arrojan.* Quòd in eadem anguſtia (Vulgò, *Abogo.*) liberi mirà incolumitate evadant; dum alij fluctuant, & fluctuantes hinc inde mortes ſuffocant. Quòd in eodem ſtatu & imminente periculo, poſsint expeditè egredi; quùm alij nequeunt exire. Quòd ſalventur illi ſoli, ubi cæteri periere;

Exod. 14. 31.

Verſ. 23.

Salvari inter pereuntes, prodigium divinæ benignitatis.

Quòd demùm gloriabundi & felices geſtiant in littore, dum alij iacent à fluctibus inter fluctus ſuffocati. Meritò cordibus ingeritur timor, excitatur pavor ex tanti reflexione periculi; quippe ſalvari, fuit miraculum grande.

14 En Ægyptiorum iuſtiſsima clades: conſideretur infelicitatis fomes. Filijs Iſraël miraculo maris æſtuantis ceſſerunt fluctus; ſed Ægyptij impetuosè, ac conſilio præcipiti, *ingreſsi ſunt poſt eos.* Elucet rabies peccati uſque ad inſaniam; & vadit, imò currit in pœnam: igitur furor impulit, & animos phreneticorum adegit, periculum temerariè adire, ex quo non poterant egredi. *Ingreſsi ſunt poſt illos*; & devorati ſunt, quoniam poſt illos ingreſsi. O fatuitas! Timere debebant mare, & in illo ſpem nullo modo deponere. Timere debebant Deum iratum, & quod volebat morte punire flagitium. Timere debebant propria peccata, quibus præcipites propendebant in ſupplicia, quin ſperarent ſalvari, per quæ ius erat confundi: iacentque ſub falce mortis, obſtricti flammis æternis, patienteſque doloſæ expectationis diſcrimen; quia collocarunt ſpem, ubi debebant timorem. Poſt vulneris oblivionem, mentiſque caliginem, uti vidimus *num.* 12 qui morſi à colubro incidunt in rabiem, in tremorem, & in necem. Haudquaquàm in fine vitæ timerent, ſi priùs timuiſſent: ſed prolapſi ſunt in rabidam mortem, quia ſpe evadendi foverunt criminis rabiem. Patet in ipſis ſuffocatis Ægyptijs. In medio maris, ſubverſis curruum rotis, priuſquàm iungerentur diviſi fluctus; mutuò dixerunt: *Fugiamus.* Serò acceſsit pœnitudo, & diſcriminis cognitio: igitur proximà vindice criminum morte, non erat locus, quùm voluerunt fugere.

Ubi ſupr.

Præcipitiū cæcitatis peccatoris.

Spe perit.

Verſ. 25.

Seròque cognoſcit.

15 Bona expectanda à bonis & mala à malis: equidem criminum malitia ſupervacuè ſperat bona. Spes eſt, uti canit Bugnot. in loc. cit. *Regul.*

—— Si mens perculſa timore
Subiectum ante oculos Numen habere ſolet:
Si pœnas, Stygio cruciant quæ flumine ſontes
Cogitat, & quicquid pallidus Orcus habet.
Si memor eſt quantis erimus ſuper aſtra beandi
Dotibus, & quicquid lucidus axis habet.

Gabr. Bug.

Errant

Errant enim peccatores, commutatis expectatione & formidine; ſimulque officijs memoriæ. Hac de cauſa SS. Benedictus, quò dudùm, infit: *Oblivionem omninò fugiat, & ſemper ſit memor.* Quod videtur Tautologia, eſt inſignis utiliſsima doctrina, ut convertantur ad cor, quorum vaniſsimum eſt: equidem ſi ſpes ineſt obſervantiæ legis, timorque peccatis; ut inimicus prævaleat in morte, utitur munerum horum affectuum inſidioſiſsima fraude: quandoquidem reus ſpei tantùm recordatur, ſed timoris oblivìſcitur. *Reddite* (ait Paulus) *cui timorem timorem: cui honorem honorem.* Ab improbis ſontibus pervertitur ordo. Datur peccatis honor, cùm debeatur timor: effectuſque pravæ conſcientiæ atque tranquillæ videtur; igitur in æternum in ſpe peccantem recipit Orcus, quia non eſt timor Dei ante oculos eius. Malum eſt: *Illud ultimum venit* (ait Seneca de *Tranquillit.* cap. 2.) *ut fidem tibi habeas, & rectà ire vià te credas, nihil avocatus, tranſverſis multorum veſtigijs, paſsim diſcurrentium, & quorundam errantium.* Hæc eſt via quæ hominibus videtur recta, morteque errorem manifeſtant noviſsima. Pax hæccine non eſt pax. Pax peccatoris, *ſicut quidam tremor etiam tranquilli maris*: ſubdit idem ibid. Non poteſt eſſe verè conſcientia tranquilla, & vulnerata. Nequeunt eſſe ſimul felicitas, & calamitas. Via recta ſanè per legum cuſtodiam, ita ut ſtulti non errent per eam. Cœleſtia (inquit Lucretius, 6. de *Rer. natur.* à v.75.)

S. Bened.

Timor Dei ſemper habendus.

Rom. 13. 7.

Senec.

——Simulachra feruntur
In mentes hominum, divinæ nuncia formæ:
Suſcipere hæc animi tranquilla pace valebis.

Lucret.

DIDASCAL. III.

Qui ſtolidus, inſulis dignitatis ſtultiſsimus.

1 DOcet, proh dolor! experientia quotidiè, vel expenſis tolerantiæ, vel cachinni ſolutione: equidem ſi ſplen criſpatur in riſum, oculi pruriunt in fletum. Aptè inter locos à Gaſpar. Dornavio (2. p. *Amphitheat.* titul. *Stultitia*) de quodam huius furfuris bipede, parco, petace, inſolente, maledico, ſed ſummè ſtolido, dicitur,

Deſcriptio Præſidis dignitate fatui.

Omnia radit, nihil reddit,
Cuncta ridet, cuncta rodit;
Cæterùm in cunctis rudit.

Dornav.

Ingenioſè profectò & eleganter. Obijcitur ſpeculum Nabal, de quo dicit etiam eius uxor Abigail: *Stultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo.* Quorsùm diverſis vocibus idem iterat? Ut conſtet in ſtultitia albis præcordijs excors quam inſipidus erat; quem etiam coniux excuſare nequibat. Stultus eſt qui mente, atque ſynderesi in directionem captus; quia prudentià ac phreneſi deſtitutus. Si in ſtulto ſtultitiæ non cognitio, eſt ſtultitia cum eo; quippe regere haud valet, & regi renuit: diciturque Nabal ſtolidus & ſtolidus, ſtupidus & ſtupidus; quippe in ſtulto cum ſtultitiæ ignorantia, ſtultiſsima ſtultitia.

1. Reg. 25. 25.

In ſtulto ſtultitiæ ignorantia, ſtultiſsima ſtultitia.

Quodque mali caput eſt, tam ſum miſer, ut miſer ipſe
Cùm ſim, me miſerum non tamen eſſe ſinam.

Bibl.

Succinit Iacobus Biblius in *Anthologia ſacr.* Hoccine ſanè ſtudium expellens prudentiæ formam, eſt ſcire *prudentiam atque doctrinam, erroreſque & ſtultitiam*: equidem errore perſpicuo, ita mentis infatuatio; ut ſtultus ſtultè malit proſequi errorem, quàm noſcere fatuitatem. Docetur, dirigitur uti ſtultus, & indignatur de directione uti fatuus, addictus riſibili abderitico propoſito: tuncque eſt ſtultus & ſtultitia cum eo; quippequàm videt prudentiam atque doctrinam, & ſequitur deſipientiam. Quod erraret ſtultus, non eſſet novum: novum utique pro prudentia in errores ſtudium: primùm quia non novit, deinceps, quia placuit. Unde cùm ſit mentis ſtupor, cui placet error; eſt cum ſtulto ſtultitia, cum morione deſipientia: quandoquidem ex cognitione & non cognitione fatuitatis, ſunt errores in errores. Vide dicta *Tom.* 4. *T.*6. *D.* 5. & *T.* 7. *à num.*4. Hoc inſipientiæ obſequium, quippe erroris tenacitas deſipientis ſtudium; quin malo ſapiat, nec deſipientiam cognoſcat, quantumvis per omnia rudat.

Eccle. 1. 17.

Errat in errores.

2 Pingit ſuis coloribus Greg. Magn. lib. 2. in 1. *Reg.* cap. 3. *Deteriùs neſciunt, quantò ſibi cognitionem arrogantiùs adſcribunt. Eò namque agitur, ut quod ſcire debent, periculoſiùs neſciant; quòd id, quod ſe ſcire exiſtimant, neſcientes diſcere non curant.* Duplici ſanè ſtultitià ſtulteſcunt, & quia ſtulti, & quia ſtultos ſe non noſcunt.

Gregor. Magn.

Ca-